

СИНТЕЗ ТРАДИЦІЙНИХ ТА НОВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ У КОМПОЗИТОРСЬКО-ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКОНАВЦІВ-БАНДУРИСТІВ

Для сучасного бандурного мистецтва, зокрема його вокально-інструментальної складової характерною ознакою є не просто наявність багатьох талановитих виконавців, але й композиторсько-творчий напрям їхньої діяльності. Галина Менкуш [4], Оксана Герасименко [1; 2], Віолетта Дутчак [3], Галина Береза-Топоровська [6] – далеко не повний перелік сучасних представників бандурного мистецтва, які власним яскравим виконавським і творчим прикладом розвивають і пропагують бандурне мистецтво на теренах України та далеко за її межами.

В останні десятиліття у бандурному мистецтві чітко означилися нові тенденції, що характеризуються посиленням інноваційних форм вокально-бандурного виконавства, сформувалися нові жанри та стилі, значно ускладнилася музична мова.

Аналіз виконавського репертуару сучасних професійних співаків-бандуристів виявив широке використання як жанрів традиційного кобзарства, так і сучасних. Наприклад, до репертуару Галини Менкуш входять: «Дума про Козака Голоту» (обр. Г. Менкуш), дума «Буря на Чорному морі» (обр. Ф. Глушка), «Кулина, або Про козака Плахту» (нар. балада), «Благослови, душе моя, Господа» (за псалмами), «Плач Ярославни» (Ф. Кучеренко, Т. Шевченко), «Князівна Либідь» (А. Кос-Анатольський, Л. Тиглій), «Гомоніла Україна» (Г. Менкуш, Т. Шевченко), «Сто років як сконала Січ» (Г. Менкуш, В. Стус), «І снилося з ночі дівчині» (стрілецька пісня), народні пісні «Ой заїхав козак та й з Україноньки», «Як я сіно грабала зелене», «Ой, дубе-дубе», «І як тепер тебе забути» (Г. Менкуш, Л. Костенко), «Лебідь» (Г. Менкуш, О. Олесь), «Євшан-зілля» (Г. Менкуш, М. Вороний) та ін. У репертуарі Сергія Захарця: «Дума про піхотинця» (за М. Кравченком), «Плач невільників» (за О. Сластіоном), «Ой ти, пташко» (кант на сл. Г. Сковороди), «Нема в світі правди» (кант), «Про святого Юрія» (псалм), народні пісні «Ой на горі, на могилі», «Про Кармелюка», «Побратався сокіл», «Ой їхав козак на війноньку», «Мав я раз дівчиноньку», «Веснянка», «Ой літає соколенько» (в обр. С. Захарця) та ін. Отже, сучасний розвиток бандурного мистецтва в рамках української національної вокальної школи вимагає володіння вокалом на професійному рівні, включаючи використання різних стилів професійного співу.

Окремо слід зазначити, що сучасне вокально-бандурне мистецтво часто трактує інструментальну партію, як рівноцінну вокальній. За визначенням Н. Морозевич [5], співвідношення вокального та інструментального початку у сучасній виконавській практиці співака-бандуриста є паритетним. Наприклад, вокально-інструментальна сюїта для тріо бандуристок «Нелюбимих жінок не буває» (муз. В. Власова, сл. Р. Бородавка); «Концертіно в романтичному стилі» В. Власова, де вперше застосовано жанр великої форми для голосу та бандури.

Використання інноваційних процесів сучасними композиторами та виконавцями у бандурному мистецтві сьогодення значно відрізняє їх від попередників (для яких поєднання національної тематики з класичними закономірностями були обов'язковими) у галузі створення новітніх стилів та жанрів вокально-бандурного виконавства. Оксана Герасименко, виконуючи власні вокально-інструментальні твори, що вражають різноманітною палітрою інструментального супроводу та надзвичайно ліричним голосом, репрезентує романсово-бардівський стиль («Сповідь», «Як упаде різдвяний сніг», «Прости, прощай», «Впали каплі» та ін.). Світлана Мирвода представляє авторські твори в естрадному стилі («Любові мить», «Є лиш Ви», «Танго для двох», «Грона акацій», «Напівзабутий запах фрезій», «Жоржиновий романс» та ін.), а Лариса Дедюх, використовуючи прийоми поєднання естрадних творів з класичним вокалом, репрезентує естрадно-романсовий стиль (романси та обробки колядок Івана Тараненка, пісня-реквієм «Калиновий гай» та ін.).

Аналізуючи репертуар сучасних ансамблів бандуристів, прослідковується обов'язкова наявність народних пісень, що часто складають базову частку репертуару колективу, а також: пісень-романсів, романсів, авторських творів на різноманітну тематику. Ансамбль «Львів'янки» водночас з академічною манерою співу («Калино, покровителько любові») використовують академічно-естрадну манеру виконання («Дощ», «Пам'ять»). Тріо «Вербена» долучає до бандурного супроводу синтезатор та ритм-машину («Тополина пісня», «Я розкажу»). Використовуючи дзвони для виконання сучасної думи «Козацькі могили» та імітацію шуму моря і крику чайок у творі «Квіти моря», ансамбль «Дивоструни» надзвичайно збагачує палітру образного сприймання слухача.

Досліджуючи процес розвитку жанрової динаміки співака-бандуриста, слід зауважити, що сучасне вокально-бандурне виконавське мистецтво синтезує в собі вокально-інструментальні досягнення нових тенденцій розвитку музичного мистецтва ХХ – початку ХХІ ст. Воно об'єднує принципи академічного класичного вокалу та засобів вокальної виразності у всій багатогранності розмаїття стильових та жанрових особливостей, а також використання повного технічного та тембрального арсеналу можливостей, оновленого в процесі удосконалення інструмента.

Академічний напрям, притаманний сучасному розвитку бандурного мистецтва, та вихід бандури на концертну сцену стали причиною змін рівня виконавсько-професійних вимог до співаків-бандуристів.

Технологічний прогрес та ідейно-політичні зміни в країні призвели до закономірної трансформації як репертуару, так і вимог щодо виконання творів співаками-бандуристами. Тому специфіка вокально-бандурного мистецтва, що синтезує спів та гру на інструменті, на сьогодні потребує використання досвіду і рівня вокальних та інструментальних досягнень світової культури.

Список використаної літератури

1. Герасименко О. Безкрилої любові не буває : Вокальні твори та ансамблі у супроводі бандури. – Львів : ТеРус, 2001. – 48 с.
2. Герасименко О. Народи мені, дівчино, сина : Пісні на слова українських поетів : перевидання. – Львів : ТеРус, 2005. – 20 с.
3. Кобзареві струни: збірник вокальних творів на слова Т. Шевченка у супроводі бандури : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [упорядкування, аранжування, обробка Віолетти Дугчак]. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2004. – 80 с.
4. Менкуш Галина «Струни серця мого...» CD 1, CD 2. – Видавництво UKRmusic, 2009.
5. Морозевич Н. Бандурне мистецтво як культурне надбання сучасності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». – Одеса, 2003. – 16 с.
6. Топоровська Г. Цвіте бузок : збірник вокальних творів для бандури. – Дубно, 1992.